

การพัฒนาชุดนิเทศในการส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวทางอัตลักษณ์ สู่คุณภาพผู้เรียน
ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4
Development of a supervision kit to promote the implementation of Buddhist schools
according to identity guidelines Towards the quality of learners in the 21st century of
schools under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 4

ฉวีวรรณ ไชยพิเศษ

Chaweewan Chaiphiset

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

noi6478@gmail.com

Haripunchai Review 29/09/2564

Haripunchai Review 25/10/2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาชุดนิเทศในการส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวทางอัตลักษณ์ สู่คุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดนิเทศในการส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวทางอัตลักษณ์ สู่คุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 52 โรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

พบว่า 1) คุณภาพของชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” มีค่า E1 : E2 เท่ากับ 91.13/89.75 แสดงว่ามีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (80/80) โดยมีคะแนนหลังใช้ชุดนิเทศ 4 ส สูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคุณภาพของชุดนิเทศ 4 ส มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการใช้ชุดนิเทศ 4 ส พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความรู้ความเข้าใจอยู่แล้ว มีคะแนนเฉลี่ย 21.21 ส่วนใช้ชุดนิเทศมีคะแนนเฉลี่ย 35.06 ซึ่งสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับผลการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ โดยก่อนทดลองอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหลังใช้ในภาพรวมมีผลอยู่ในระดับมากมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวทางอัตลักษณ์ โดยก่อนใช้มีผลอยู่ในระดับปานกลาง หลังใช้มีผลอยู่ในระดับมากมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4.ผลการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน พบว่า ก่อนใช้ชุดนิเทศ 4 ส อยู่ในระดับปานกลางหลังใช้มีผลอยู่ในระดับมาก สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 5) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองผู้เรียนที่มีต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยก่อนใช้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทั้งก่อนและหลังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนาชุดนิเทศ, โรงเรียนวิถีพุทธ, แนวทางอัตลักษณ์ 29 ประการ, คุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop a supervision kit to promote the implementation of a Buddhist school in accordance with identity guidelines for learner quality in the 21st century, and 2) to study the effect of using the supervision kit to promote the implementation of a Buddhist school in accordance with identity guidelines for learner quality in the 21st century. 52 schools participating in the Buddhist way of life school project for the academic year 2020 were drawn to be the sample of the study. The data were analyzed by a statistical package.

The results of the study showed that 1) the quality of the supervision kit “4S to build a good school in Buddhist way” had E1: E2 equal to 91.13/ 89.75. This indicates that the performance exceeds the set threshold (80/80). The scores after using the supervision kit 4S were significantly higher than before at the .01 level. The quality of the 4S supervision kit was at the highest level; 2) the results of using the 4S supervision kit revealed that school administrators and teachers had knowledge and understanding with a mean score of 21.21. Using the supervision kit, the mean score was 35.06, which was statistically significantly higher at the .01 level. For the results of the development of Buddhist schools, the pre - experiment was at a moderate level. After overall use, the effect was at a high level, with a statistically significant level of .01; 3) the results of the Buddhist school according to the identity approach showed that before using, the effect was at a moderate level and after using the effect was at a high level, with a statistically significant level of .01; 4) the results of the behavioral assessment of learners found that before using the 4S supervision kit, it was at a moderate level. After using, the effect was at a high level, which was statistically significantly higher at the .01 level; and 5) the results of the assessment of parent-learners' satisfaction with the Buddhist school operation showed that there was a high level of satisfaction before and after using it with a statistical significance of .05.

Keywords: development of supervision kit, Buddhist way school, 29 Identity approaches, quality of learners in the 21st century

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว(ในหลวงรัชกาลที่ 10) ทรงมีพระบรมราโชบาย เพื่อสืบสานพระราชปณิธานแห่งองค์พระบรมชนกนาถ ในการสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง มุ่งให้การศึกษาต้องสร้างพื้นฐานแก่ผู้เรียน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การมีทัศนคติที่ดีที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง

2) การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม 3) การมีงานทำ มีอาชีพ และ 4) การเป็นพลเมืองดี (สมาคมครูภาษาไทยแห่งประเทศไทย, 2560: ออนไลน์)

โรงเรียนจัดว่าเป็นองค์กรรูปแบบหนึ่ง เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มบุคคลอย่างมีระบบ มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการดำเนินงานประสานงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการ องค์ประกอบที่สำคัญคือ 1) กลุ่มบุคคล (Human Grouping) 2) วัตถุประสงค์ (Objectives) หรือเป้าหมาย (Goals) การพัฒนาโรงเรียนเป็นความพยายามที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบของโรงเรียนนั้นทุกระบบ โดยมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างดี เพื่อให้โรงเรียนที่ได้รับการปรับปรุงแล้วสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

การศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลหรือจากสื่อใดๆ ไปสู่บุคคล เพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ในสมัยก่อนการเรียนรู้ของคนไทยอยู่ใกล้ชีวิตพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เพราะอาศัยวัดเป็นสถานที่เรียนมีพระเป็นผู้สอน หรือเรียนรู้ตามสำนักวิชาชีพระต่าง ๆ การเรียนจะเน้นเรียนรู้เพื่อรู้หนังสือ เรียนวิชาชีพ รวมทั้งบวชเรียนเพื่อศึกษาพระธรรมวินัย และพัฒนาตนเองตามหลักพุทธศาสนา ซึ่งความรู้เหล่านี้จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ สามารถพัฒนามนุษย์ให้เติบโตทั้งทางด้านสมอง สติปัญญา ควบคู่ไปกับคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งส่งผลต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบันที่มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 1 ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (Children Center) กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การศึกษาทางวัดและพระ จากสภาพปัญหาและวิกฤตการณ์คุณธรรมของคนในสังคมไทย ทำให้กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 9-10) มีแนวคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำระบบการศึกษาตามแนวพระพุทธธรรมมาประยุกต์จัดระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยนำหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนามาใช้อย่างจริงจังในโรงเรียน โดยเป็นแนวทางในการบริหารและพัฒนาผู้เรียนอย่างบูรณาการในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาการกิน อยู่ ดู ฟังเป็น โดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญา และวิถีวัฒนธรรมเมตตา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ และสอดคล้องเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงได้กำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้

ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้กำหนดกรอบเนื้อหาไว้ 5 สาระ ซึ่งสาระหนึ่งที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ คือ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม โดยมีขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551 หน้า 132)

ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เริ่มดำเนินการโครงการโรงเรียนวิถีพุทธตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ซึ่งถือเป็น 1 ใน 5 ของโครงการโรงเรียนรูปแบบใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย โรงเรียนในกำกับของรัฐ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนสองภาษา โรงเรียนใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ และโครงการนำร่องสรรหา พัฒนา และส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ และในส่วนของโรงเรียนวิถีพุทธนั้น มุ่งดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าที่ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต ซึ่งในปัจจุบัน มีโรงเรียนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธทั้งสิ้น จำนวน 21,835 โรงเรียน และในจำนวนนี้มีโรงเรียนที่ยกระดับการพัฒนาเป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำนวน 1,114 โรงเรียนและยกระดับการพัฒนาเป็นโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน จำนวน 85 โรงเรียน

สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 มีโรงเรียนในความดูแลรับผิดชอบในสังกัด จำนวน 86 โรงเรียน และโรงเรียนได้สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธครบทุกโรงเรียน แต่จากรายงานผลการดำเนินงานและผลการนิเทศ ติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ (กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4, 2559 หน้า 29) ปรากฏผลการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 - 2559 ดังนี้

ตาราง 1 แสดงข้อมูลการพัฒนาของโรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ระหว่างปี พ.ศ. 2545 – 2559

ปี พ.ศ.	ระดับการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ	ชื่อโรงเรียน	อำเภอ
พ.ศ.2545-2556	-ไม่มี-	-ไม่มี-	-ไม่มี-
พ.ศ.2557	โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ รุ่นที่ 5	บวกรกเหนือ	สารภี
พ.ศ.2558	-ไม่มี-	-ไม่มี-	-ไม่มี-
พ.ศ.2559	โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ รุ่นที่ 7	วัดศรีล้อม	หางดง
ระยะเวลา 14 ปี มีโรงเรียนยกระดับการพัฒนา		จำนวน 2 โรงเรียน	

จากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ช่วงเวลา 11ปี (พ.ศ.2545-2556) โรงเรียนวิถิพุทธไม่มีการพัฒนาแต่อย่างใด หลังจากนั้นจึงเริ่มมีการพัฒนา แต่อย่างไรก็ตามพบว่าช่วงเวลา 14 ปี(พ.ศ.2545-2559) โรงเรียนในโครงการมีการพัฒนาเพียง 2 โรงเรียนเท่านั้น นับว่ามีจำนวนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับระยะเวลา 14 ปี ที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศริเริ่มโครงการโรงเรียนวิถิพุทธขึ้น ซึ่งเมื่อได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงลึกของการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 พบว่า ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานกลับไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร สืบเนื่องมาจากปัญหาในการบริหารจัดการของโรงเรียนในหลายๆด้าน ได้แก่ 1) โรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียนขาดองค์ความรู้และสื่อในการดำเนินการนิเทศ ติดตาม หรือพัฒนาระบบการดำเนินงานโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามแนวทางของโรงเรียนวิถิพุทธ 2) ขาดการส่งเสริม สนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดในเรื่องสื่อและองค์ความรู้ในการพัฒนาโรงเรียน3) บุคลากรขาดความตระหนักและไม่เห็นความสำคัญของการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ4) ไม่มีเวลาเพียงพอในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิถิพุทธอย่างครบถ้วน5) โรงเรียนมีกิจกรรมและภาระงานด้านอื่น ๆ ค่อนข้างมาก เช่น โครงการโรงเรียนสุจริต นโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ เป็นต้น ส่งผลให้เวลาในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถิพุทธน้อยลง 6) ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอและ 7) ครูผู้รับผิดชอบงานโครงการโรงเรียนวิถิพุทธมีการเปลี่ยนแปลง โยกย้ายบ่อย ๆ ทำให้การทำงานขาดความต่อเนื่อง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการพัฒนาโรงเรียนในโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ จึงได้จัดทำชุดนิเทศ “5 ส สร้างโรงเรียนวิถิพุทธ” ขึ้น เพื่อใช้เป็นสื่อและเครื่องมือในการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถิพุทธให้ขับเคลื่อนทั้งระบบโรงเรียน ทั้งด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการบริหารจัดการ และ ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งพัฒนาระบบการดำเนินงานโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามแนวทางของโรงเรียนวิถิพุทธ และช่วยพัฒนาครูในโครงการโรงเรียนวิถิพุทธให้มีความรู้และนำความรู้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อพัฒนาชุดนิเทศในการส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวทางอัตลักษณ์ สู่คุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4
2. เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดนิเทศในการส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวทางอัตลักษณ์ สู่คุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) แบบแผนการทดลองแบบนี้เขียนเป็นสัญลักษณ์ได้ว่า

Gr ₁	O ₁	T	O ₂
-----------------	----------------	---	----------------

เมื่อ	Gr ₁	หมายถึง	กลุ่มหนึ่ง
	O ₁	หมายถึง	การทดสอบหรือการสอบวัดก่อน
	T	หมายถึง	การใช้นวัตกรรมการศึกษา (ชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดี วิถีพุทธ”)
	O ₂	หมายถึง	การทดสอบหรือการสอบวัดครั้งหลัง

การวิเคราะห์ผลการทดลอง เปรียบเทียบผลระหว่าง O₁ กับ O₂ (รัตนะ บัวสนธ์, 2554 หน้า 56)

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้รูปแบบของแบบสอบถาม แบบประเมินพฤติกรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และ ผู้ปกครอง โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1. สถิติเชิงพรรณนา Descriptive Statistic สำหรับอธิบายบริบททั่วไปของกลุ่มเป้าหมายและพรรณนาระดับความคิดเห็นและความพึงพอใจ 2. สถิตินูมาน ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป หาค่าทางสถิติ ดังนี้

- 1) สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha) ของคอร์นบาค (Cornbach) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแบบประเมิน
- 2) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อศึกษาคุณภาพของชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” และวิเคราะห์คะแนนก่อนและหลังการใช้ชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” ในการทดสอบสมมติฐานด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ
- 3) สูตร K.R. 20 ของคูเคอร์ ริชาร์ดสัน ในการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ และ
- 4) ค่า t-test ในการวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการใช้ชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ”

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุดนิเทศในการส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวทางอัตลักษณ์ สู่คุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 พบว่าประสิทธิภาพของชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” มีค่า E1 : E2 เท่ากับ 91.13/89.75 แสดงว่า ชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (80/80) โดยมีคะแนนหลังการศึกษาผลการทดลองใช้ชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” สูงกว่า ก่อนการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคุณภาพของชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการใช้ชุดนิเทศในการส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวทางอัตลักษณ์ สู่คุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 พบว่า ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารโรงเรียนและครู ก่อนได้รับการนิเทศโดยใช้ชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” มีคะแนนเฉลี่ย 21.21 ส่วนหลังจากนิเทศ มีคะแนนเฉลี่ย 35.06 โดยมีคะแนนสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับผลการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ โดยก่อนทดลองใช้ชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” ในภาพรวมมีผลอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับหลังทดลองใช้ ในภาพรวมมีผลอยู่ในระดับมากและหลังทดลองใช้ชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” สูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3. ผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวทางอัตลักษณ์ 29 ประการ ก่อนทดลองใช้ชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” มีผลอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับหลังทดลองใช้ มีผลอยู่ในระดับมาก และสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4. ผลการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน พบว่า ก่อนทดลองใช้ชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” มีผลอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับหลังการทดลองใช้ มีผลอยู่ในระดับมาก และสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 5. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองผู้เรียนที่มีต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ก่อนทดลองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และหลังจากทดลองใช้มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยหลังทดลองใช้ สูงกว่าก่อนทดลองใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้น นวัตกรรมชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” จึงเป็นรูปแบบการนิเทศที่มีกระบวนการขับเคลื่อนการนิเทศโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ได้วิเคราะห์สภาพปัญหาและสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา วางแผนพัฒนาโดยการจัดทำนวัตกรรมการนิเทศที่มีคุณภาพ กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน ดำเนินงานนิเทศอย่างต่อเนื่อง มีการนิเทศ ติดตามอย่างเป็นระบบ ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน โรงเรียน ตลอดจนชุมชนอย่างเห็นได้ชัด ดังนี้

ประการที่ 1 โรงเรียนได้ยกระดับการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวทางอัตลักษณ์ 29 ประการ จนเกิดเป็นวิถีปฏิบัติที่ดีและมีนวัตกรรมด้านวิถีพุทธ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ครูและผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำอย่างต่อเนื่อง จนประสบความสำเร็จ เป็นแบบอย่างที่ดี เกิดการยอมรับขององค์กรและหน่วยงานอื่น ๆ ส่งผลให้โรงเรียนได้รับการคัดเลือกและได้รับรางวัลโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ และโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน ระดับประเทศ รวมจำนวน 62 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 72 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด อีกทั้งส่งผลให้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 มีจำนวนโรงเรียนวิสุทธิพรขึ้นนาระดับประเทศมากที่สุดในภาพรวมทั้งประเทศ

ประการที่ 2 นักเรียนมีความรู้ในสาระคุณธรรม จริยธรรมและพระพุทธศาสนามากขึ้นเห็นได้อย่างชัดเจน อีกทั้งมีความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตตามแนวทางของชาวพุทธ เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามข้อกำหนดในการรักษาศีลห้า ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นแบบอย่างที่ดี ได้รับรางวัลประจำปี 2561-2564 ทั้งในระดับประเทศ ระดับภาคเหนือ ระดับเขตตรวจราชการ และระดับจังหวัด และผลการสอบนักเรียนในระดับประเทศ จำนวน 4 วิชาหลัก ได้แก่ วิชาพระพุทธศาสนา วิชาธรรม วิชาพุทธ และวิชาวินัย โดยผลการสอบธรรมศึกษาของนักเรียนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี

ประการที่ 3 ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีอุดมการณ์คุณธรรมร่วมกันในการพัฒนาโรงเรียนที่เอื้อต่อการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่ยอมรับศรัทธาของผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และองค์กรต่างๆ ดังจะขอยกตัวอย่างรางวัลที่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูได้รับประเภทต่างๆ ประจำปี 2561-2564 ทั้งในระดับประเทศ ระดับภาคเหนือ ระดับเขตตรวจราชการ และระดับจังหวัด และ

ประการที่ 4 ผลการนิเทศที่ส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิพรตามแนวทางอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่คุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยใช้นวัตกรรมชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” ส่งผลถึงครอบครัว หมู่บ้าน และชุมชนที่นักเรียนอยู่อาศัย ซึ่งทำให้ผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น มีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการส่งเสริม สนับสนุน บุตรหลานให้เป็นคนดี ดูแลเอาใจใส่ อบรมสั่งสอนนักเรียน ในขณะที่อยู่ที่บ้านให้เป็นคนดี และเข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมพระพุทธศาสนาที่โรงเรียน ร่วมสืบสานประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม ให้ความสนใจกิจกรรมวิถีพุทธมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากข้อมูลการสมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้าเชิงคุณภาพ ครอบครัวอบอุ่นของชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอ 5 อำเภอ ที่อยู่ในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาชุดนิเทศในการส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิพรตามแนวทางอัตลักษณ์ สู่คุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

ชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น มีค่า E1 : E2 เท่ากับ 91.13/89.75 และคุณภาพของชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นผลเนื่องมาจากชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” ที่ผู้ศึกษาสร้างและพัฒนาขึ้นนั้น จึงเป็นชุดนิเทศที่สามารถใช้ร่วมกับแผนการจัดการเรียนรู้เดิมของครู โดยมุ่งเน้นการนำเอากิจกรรมต่าง ๆ มาจัดให้สอดคล้องกันในแต่ละขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วยแนวคิด วิธีการและตัวอย่าง เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระในลักษณะที่จะส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยถือว่าเนื้อหาแต่ละส่วนมีลำดับขั้นตอนที่ต่อเนื่องและสอดคล้องซึ่งกันและกัน ดังนั้น ชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถี

พุทธ” ช่วยส่งเสริมให้ผู้ใช้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถพัฒนาทักษะของตนได้ดีขึ้นและนำมาใช้ได้อย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งส่งเสริมต่อยอดความรู้ทักษะเดิมและเจตคติด้านต่าง ๆ ของผู้ใช้ให้ดียิ่งขึ้น จากเหตุผลดังกล่าว ขุดนิตเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนวิถีพุทธ” จึงเป็นขุดนิตเทศที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาริลักษณ์ ธีระวัฒนะชาติ และดร. สพลณภัทร์ ศรีแสนยงค์ (2557) ที่ได้นำขุดนิตกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เรื่องพลเมืองดี โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/5 โรงเรียนชลกันยานุกูล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนผู้เรียน 48 คน โดยผลการวิจัยพบว่า ขุดนิตกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน $(E1 / E2) = 83.10 / 81.15$ และคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การศึกษาผลการใช้ขุดนิตเทศในการส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวทางอัตลักษณ์ คุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

ขุดนิตเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนวิถีพุทธ” สามารถยกระดับการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 โดยมีผลการประเมินในทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากปัจจัยสำคัญหลายประการ ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องว่าการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธควรดำเนินไปบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง และดำเนินการอย่างรอบด้าน ได้แก่ การจัดอบรมให้แก่บุคลากรและครูเพื่อให้ได้รับการเตรียมความพร้อม สร้างความตระหนัก และความเข้าใจหลักการของโรงเรียนวิถีพุทธ การจัดบรรยากาศและ สภาพแวดล้อมให้มีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมและการพัฒนาผู้เรียนตามแบบวิถีพุทธด้วยการบูรณาการวิถีพุทธเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษาและในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการประเมินผล ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมโดยอยู่บนพื้นฐานของข้อมูล อย่างมีเหตุผล ตลอดจนมีการประสานงาน สนับสนุน ส่งเสริมอย่างต่อเนื่องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์และคณะ ในปี 2551 ที่ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอน ในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสามารถปฏิบัติตาม รูปแบบที่กำหนดไว้ในรูปแบบได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความพึงพอใจ และรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ความเป็นประโยชน์และความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก

ประการที่สอง ผู้บริหารโรงเรียนและครูทุกคน ต่างมีการพัฒนาความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างทัดเทียมกันตามหน้าที่ ซึ่งการนิเทศงานวิชาการต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ เพื่อพัฒนาบุคลากรและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน กอปรกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

เชียงใหม่ เขต 4 มีแนวทางการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบวิชาชีพอย่างเต็มศักยภาพ ภายใต้กระบวนการดำเนินงาน 3 ประการ ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมในด้านเทคโนโลยี และกระบวนการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะวิชาชีพ โดยมุ่งพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะของผู้เรียน รวมไปถึงทักษะอื่นๆ ที่เป็นความจำเป็นในอนาคต โดยมุ่งเน้นให้สามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยใช้วิทยาการหลากหลายแขนงเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตน รวมทั้งการใช้รูปแบบของการนิเทศเชิงรุกทั้งในและนอกเวลาจนก่อให้เกิดเป็นกระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันส่งผลต่อการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งปรากฏให้เห็นจากผลการศึกษาที่พบว่า ครูมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรับผิดชอบสูง มีจิตวิญญาณของความเป็นครูเพิ่มมากขึ้น ครูมีอุดมคติในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่การทำงานมีการบูรณาการโดยนำหลักคุณธรรม จริยธรรมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไพรินทร์ เหมบุตร สมชัย วงษ์นายยะ และทวนทอง เขาวงกิตพิงศ์ (2556) เกี่ยวกับกลยุทธ์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูมืออาชีพในเครือข่ายการนิเทศที่ 18 ผลการศึกษาพบว่า 1) สมรรถนะของครูมืออาชีพในการนิเทศตามมาตรฐานด้านความรู้มาตรฐานประสบการณ์การสอนและประสบการณ์วิชาชีพของครูมืออาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาทุกด้าน ส่วนสภาพการนิเทศ มีการดำเนินการเพื่อวิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษา การวางแผนสร้างเครื่องมือนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศและการประเมินผลและรายงานการนิเทศ ปัญหาในการนิเทศและความต้องการในการนิเทศเพื่อพัฒนาครูมืออาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ประการที่สาม ชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนวิถีพุทธ” มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2546: 8-9) กล่าวถึงโรงเรียนวิถีพุทธว่า เป็นการจัดโรงเรียนในระบบปกติที่ทำการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ได้นำเอาหลักสูตรพุทธธรรมมาบูรณาการกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อดำเนินชีวิตของผู้เรียนและคณะครูตามหลักสูตรพุทธธรรมจนหลักพุทธธรรมเป็นวิถีชีวิตของผู้เรียนและคณะครู ทั้งยังมีการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนโดยยึดมั่นใน ศิล สมาธิ และปัญญา อันเป็นหลักไตรสิกขา ซึ่งผู้เรียนจะมีศีลหรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม มีการพัฒนาจิตใจให้มีคุณภาพและมีสมรรถภาพ มีจิตที่มั่นคงและมีความสงบจากกิเลสและตัณหา มีการใช้ปัญญาที่เป็นความรู้ถูกต้องในการคิดแก้ปัญหาที่มีแผนงาน มีครูและผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตรและปรารถนาดีต่อผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาการเรียนรู้และการบริหารจัดการ จึงส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูสามารถจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาควบคู่ไปกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวทางอัตลักษณ์ 29 ประการ โดยนำแนวทางแห่งวิถีพุทธมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนแบบองค์รวม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมและจริยธรรมเชิงบวก เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ประการที่สี่ ชุติบท “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” มุ่งเน้นความสอดคล้องทางด้านบริบทต่าง ๆ อันได้แก่ บริบทของโรงเรียน ผู้บริหาร ครู และผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูใช้แนวทางของหลักพุทธธรรมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและผู้เรียน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โรงเรียน และวัด อีกทั้งการจัดสภาพในทุก ๆ ด้านสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น มี วัฒนธรรมแสวงหาปัญญา เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขด้วยการยึดมั่น ใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่างๆ อย่างชัดเจน มีพัฒนาการด้านความประพฤติที่ดีขึ้น มีการแสดงออกอย่างเหมาะสม มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบชีวิต มีระเบียบวินัย ประหยัดอดออม มีจิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม พร้อมทั้งเกิดการพัฒนาทางปัญญาและด้านอื่น ๆ นอกจากนี้ การเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธได้ช่วยกระตุ้น ให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิด การให้เหตุผล นับเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เปี่ยมไปด้วยความงดงาม และคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Maria Bourke, William Kinsella and Paula Prendeville (2019) ที่ได้สร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไอร์แลนด์ เพื่อทำการศึกษาระบบการนำหลักสูตรไปใช้ที่มีต่อวัฒนธรรมของโรงเรียนและวัฒนธรรมองค์กร โดยผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรการสอนที่พัฒนาขึ้นได้ส่งผลให้บรรยากาศโดยรวมภายในโรงเรียนเป็นไปในทางที่ดีขึ้น และผู้เรียนมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนมากขึ้น

ประการสุดท้าย การมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียนคือ “บวร” ที่สอดคล้องกับกระบวนการดำเนินงานแบบวงจรคุณภาพ PDCA ในการวางแผนปัจจัยการบริหารตามหลักศรัทธา P (Plan) การจัดการกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตามหลักกัลยาณมิตร D (Do) การประเมินผลด้านผลผลิตที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนโรงเรียนและชุมชน C (Check) และการทบทวนการดำเนินงานตามโครงการ A (Action) ควบคู่ไปกับการนำหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาบูรณาการด้วยวิถีปฏิบัติสู่การเรียนรู้วิถีพุทธผ่านกระบวนการกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทางกาย ศีล สมาธิ ปัญญา กล่าวคือ ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทั้ง 4 ด้านไปพร้อม ๆ กัน คือ พัฒนาการทางกาย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการศึกษาวิชาชีพ พัฒนาการทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการยึดมั่นในศีลธรรม รักษาระเบียบวินัยและจรรยาบรรณ พัฒนาการทางจิต ซึ่งเกิดจากการบริหารจัดการ ให้มีสติสมาธิและคุณธรรมอื่น ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับผลการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดกิจกรรมแนะแนวของครูแนะแนวช่วงชั้นที่ 1-2 โดยใช้ชุดนิเทศการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสมชื่อ กอปรคุณูปการ ในปี 2551 ซึ่งพบว่า ผลการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของครูแนะแนวช่วงชั้นที่ 1-2 หลังได้รับการนิเทศโดยใช้ชุดนิเทศการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สูงกว่าก่อนได้รับการนิเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังจากครูได้รับการนิเทศโดยใช้ชุดนิเทศการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สูงกว่าก่อนได้รับการนิเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การพัฒนาของผู้เรียนที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนนี้ จึงเป็นที่ชื่นชอบ และชื่นชมของผู้ปกครอง ครูอาจารย์และชุมชนที่ได้รับทราบ ผู้ปกครองจึงตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรม มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน เกิดการยอมรับและพร้อมให้การสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม

สรุปได้ว่าผลการประเมินการใช้ชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” ในทุกด้านที่สูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง เป็นผลมาจากกระบวนการดำเนินงานที่มุ่งเน้นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน ผู้ที่นำไปใช้จึงได้รับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะไปเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้แต่ละกระบวนการขับเคลื่อนเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีความสอดคล้องกับบริบทของการเรียนการสอน มุ่งใช้หลักการประยุกต์และบูรณาการหลักธรรมเข้าสู่เนื้อหาของทุกกลุ่มสาระ เป็นการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ก่อให้เกิดการเรียนรู้รอบด้าน มีความสมดุลและกลมกลืนกับวิถีชีวิต อีกทั้ง ได้เน้นการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียนคือ “บวร” ที่สอดคล้องกับกระบวนการดำเนินงานแบบวงจรคุณภาพ ด้วยเหตุนี้ การดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธโดยใช้ชุดนิเทศ “4 ส สร้างโรงเรียนดีวิถีพุทธ” จึงเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และก่อให้เกิดผลสำเร็จเชิงประจักษ์โดยแท้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากผลของการศึกษานี้ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 กระบวนการบริหารโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรตระหนักถึงการวางแผน โดยกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม ทั้งแผนงานระยะยาวและแผนปฏิบัติการประจำปี มีระบบการนิเทศ กำกับ ติดตามและรายงานผลการดำเนินการโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์

1.2 การดำเนินกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ควรมีการจัดแบบ “วิถีปฏิบัติสู่การเรียนรู้วิถีพุทธ” โดยสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในทุกด้าน

1.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน คือ “บวร” ที่สอดคล้องกับกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นระบบครบวงจร รวมถึงพิจารณาแนวทางในการระดมความคิด ให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในสังกัดเดียวกัน

2.2 ควรมีการพัฒนาชุดนิเทศที่มีการบูรณาการเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา โรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อให้มีความสอดคล้องและทันสมัยเหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน

2.3 ควรศึกษาจุดเด่นของโรงเรียนวิถีพุทธในแต่ละพื้นที่ ที่มีความแตกต่างและหลากหลายทางด้านบริบท เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธที่มีความชัดเจน เหมาะสม ให้มีความสอดคล้องกับบริบทนั้น ๆ

Reference

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

_____. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย.

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4. (2559). เอกสารเสริมความรู้การดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมในสถานศึกษา โรงเรียนวิถีพุทธ. เอกสาร สน. ที่ 4/2559 กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4.

นารีลักษณ์ อีระวัฒนะชาติ และดร.สพลณภัทร์ ศรีแสนยงค์. (2557). การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดี โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ไพรินทร์ เหมบุตรสมชัย วงษ์นายะ และทวนทอง เขาวงกิตพิงศ์. (2556). กลยุทธ์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูมืออาชีพในเครือข่ายการนิเทศที่ 18.

รัตนะ บัวสนธิ์. (2554). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครสวรรค์: หจก.ริมปิงการพิมพ์. สมาคมครูภาษาไทยแห่งประเทศไทย, พระบรมราโชบายด้านการศึกษา ในหลวงรัชกาลที่ 10.

<https://www.atth.org>.

2017. แหล่งที่มา : <https://www.atth.org/?s=พระบรมราโชบาย> ค้นเมื่อ 2 มีนาคม, 2021.